№ 60 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 20 ՄԱՐՏԻ

1912

ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 20 ՄԱՐՏԻ № 60

ՄՇԱԿ

Տարեկան գին՝ 10 բուբլի, կէս տարվանը 6 բուբլի, 7 ամսվանը 6 բուբլի։ Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 կոպ.

Թիֆլիսում ղրվում են խմբագրատանը։

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“ Сергіевская ул., № 5
Tiflis, Rédaction „Mschak“

Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)։

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամենուրեքում։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են խրթանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ։

Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ՄՇԱԿ
ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ“.
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK“.

Յայտարարութիւնների համար պետք վճարել։ I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К°, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնոյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԱՊՐԻԼԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 8 ՐՈՒԲ.

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն եւ 40 կ. նամակադրոշմ։ ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԷՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

„ՄՇԱԿԻ“ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է խորին վշտով իր աւագագոյն աշխատակից՝

ԳԱԲՐԻԷԼ
ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆ-ՀԱՄՄԱԼԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ մարտի 16-ին։ Մարմնի յուղարկաւորութիւնը հանդուցեալի բնակարանից (Լերմոնտովսկայա փ.) հինգշաբթի, մարտի 22-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին դէպի Վանքի մայրեկեղեցին։

ԳԱԲՐԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆ

Ապրիլի 25-ին լոյս կը տեսնի «ՏԱՐԱՉԻ» յատուկ №-արմանախ նուիրված նահապետ դրամատուրգ

ԳԱԲՐԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆԻՆ

աւելի քան 50 պատկերներով։

Բաժանորդագրվիլը այդ արմանախ №-ի 1 ր. մինչև ապրիլի 10-ը բաժանորդագրվողների համար, այնուհետև 2 բուբլի։

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, БЮРО ПЕЧАТИ, Голов. пр. 41.

(ա.օ.) առ. 26. 4—1

Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան Վարչութիւնը

սրանով յայտարարում է, որ չորեքշաբթի օրը, մարտի 21-ին, երեկոյեան ժամը 7½-ին, Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան դահլիճում (Абасъ-Абадская площ. № 7) Նշանակված է Ընկերութեան

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Հանդուցեալ Գ. ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆԻ յիշատակը յաւերժացնելու խնդրի մասին խորհրդակցելու համար։

(ա. օ.) 180. 2—1

ԿԱՊՈՒՏԵԱՆ դէմ ֆրանսիական ժողովրդական միջոցը տարածելու նպատակով մենք վաճառում ենք փոքրիկ արկղիկներով, իւրաքանչիւրի մէջ

20 դեղհատ — Գինը 50 կոպէկ

1—2 դեղհատ հրեկոյեան՝ քնելիս առաջ։ Այդ արկղիկները, նոյնպէս և 50 դեղհատ պարունակողները, կարելի է ձեռք բերել բոլոր դեղատներում և գիշատային խանութներում։

(5,20) առ. (M. 337683) 962. 18—6

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ
(ՕՎՈՒ)
ԵՂԲ. ՏԱՐՆՕՊՈԼ
ՖԱԲՐԻԿԱՅԻ

Բաժանմունքը Թիֆլիսում, Դօլ. պր. 21, տուն Արտիստական Ընկ., տելեֆոն № 355.

Պահեստում միշտ կան մեծ քանակութեամբ ընտիր պատասաներ ամենավերջին ոսիլով,

ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ ԻՍԿԱԿԱՆ ԳՆԵՐՈՎ

8 կոպ. սկսած մինչև 6 ր. իւրաքանչիւր բուլօնում։ Ունի պահեստներ Ռուսաստանի գլխաւոր քաղաքներում։

ՆՄՈՒՇՆԵՐԸ ՈՒՂԱՐԿՎՈՒՄ ԵՆ ԶՐԻ։

(և.տ.) առ. 154. 50—4

ՆՕՏԱՐ
ԲՕԼԷՍԼԱՎ ՎԱՅԼԱՎՕՎԻՉ
ԼՈՒԿՕՄՍԿԻՆ
ԲԱՑԵԼ Է ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Գանձօվսկայա, տուն № 7.

(օ.մ.) առ. 171. 3—2

ԲԺԻՇԿ
Գր. ՄԱԿԱՐԵԱՆ
Ներքին եւ երեխայոց
հիւանդութիւններ

Ընդունում է հիւանդներին իր նոր բնակարանում՝ Գանձակայա փողոց, տուն Սէյլանովների, № 18, տելեֆոն 615.

Առաւօտեան 12—1 ժամը
Երեկոյեան 5—6 ժամը

(Ե.Հ.Կ.) առ. 819. 100—77

ՄԻ ԱՄԲՈՂՋ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Մի ամբողջ բանաստեղծական երկ է աւանդել մեզ դրամատուրգ Գաբրիէլ Սունդուկեանը իր կտակի մէջ, որ թողել է «Մշակի» խմբագրութեան անունով։

Մի ամբողջ բանաստեղծութիւն, կարելի է ասել, նոյնիսկ պօէմա կայ այդ կտակի մէջ, ուր, նա յայտնելով իր վերջին կամքը իր թաղման մասին, ընդգծում է հայ հասարակութեան համար կենցաղի նոր ուղի, նոր ճանապարհ, կամ աւելի ճիշդն ասած՝ վերադարձ դէպի նախկին պարզ, նահապետական ձևերը կեանքի մէջ, դէպի պարզ քրիստոնէական կենցաղը։

Դէն ձգեցէք փարթամութիւնը, շքեղութիւնը, աւելորդ զարդերը, շռայլութիւնները, աւելորդ ծախքերը—ասանդում է մեզ Գաբրիէլ Սունդուկեանը։ Պատիւը, յարգանքը՝ ճոխութեան, փարթամութեան, պակների, բազմաթիւ շուրջառաւոր քահանաների ուղեկցութեան մէջ չէ կայանում. յարգանքը պէտք է մարդկանց սրտերի մէջ լինի։

Արձան մի դնէք իմ գերեզմանի վրա, բայց կերտեցէք Պէպօյի արձանը, Արութինի բարթը ձեռքին բռնած. կերտեցէք արձանը հալալ, չաքքաշ հայ ժողովրդի, աշխատաւոր ժողովրդի, և նրա բողոքը՝ ուղղված իր կեղեքիչներին, այն ուրացողներին, որոնք ուրանում են խիղճ, արդարութիւն, ազնուութիւն, որոնք իրանց բարբրութիւնը հիմնում են խեղճ, աշխատաւոր մասսայի հարստահարութեան, կեղեքման վրա։

Այո, մի ամբողջ պօէմա, մի ամբողջ բանաստեղծութիւն կայ Գ. Սունդուկեանի կտակի մէջ։

Եւ Պէպօյի արձանը միայն կը մարմնացնէ այն գեղարուեստական մեծ գործը, որ թողել է մեծ դրամատուրգը հայ ազգին գրչով։

Կանգնեցնենք այդ արձանը. հետևենք Սունդուկեանի կտակին։

Հ. Առաքելեան

ՄԻ ՆՊԱՏԱԿԱՑԱՐՄԱՐ ԱՌԱՋԱՐԿ

Գնաց ամենից սիրված ու յարգված մեր մեծ դրամատուրգ՝ ալեզարդ Գ. Սունդուկեանը յաւիտենականութեան գիրկը։

Եւ ահա պատկառելի դրամատուրգը իր վերջին «մնաք բարովը» ևս ձեռակերպեց մի այնպիսի կտակով, ուղղված «Մշակի» խմբագրութեան, որ ողջ հայ հասարակութեան ուշքն ու միտքը դարձրեց իր վրա, հենց այնպէս, ինչպէս իր կենդանութեան ժամանակ իր ամեն մի թատերական երկով ուրեմն նման ցնցում էր հայ իրականութեան ճղճիմ մթնոլորտը։

Հանգուցեալը իր կտակի մէջ յայտնել է իր վերջին կամքը, որ ամենայն որբութեամբ պէտք է կատարվի։

Հաւատարիմ իր թատերական երկերի մէջ քարոզած հիմնական գաղափարներին և իդէալներին, նա դէմ է ամեն տեսակ ձևական-ծիսական անմիտ կարգուկանոնի և սովորութիւնների, մի անգամ ևս իր օրինակով ցոյց տալու համար՝ թէ մարդը մեծ է ու վեհ իր հոգեկան և մտաւոր կարողութիւններով ու շնորհքով՝ արտայայտված պարզութեան և բնականութեան և ոչ թէ արհեստական շուքի և փայլի մէջ։

Մենք, հասարակ մահկանացուներս, հետևենք մեծ մարդու օրինակին, դէնք ձգենք ամեն տեսակ ձևական անմիտ կարգերը, խուսափենք աւելորդ ծախքերից պակների և այլ անմտութիւնների համար, մտածենք միմիայն մի բանի մասին, թէ ինչ ձևով ապահովենք մայրենի բեմի գոյութիւնը, որով ապրում, շնչում էր մեր մեծ դրամատուրգը մինչև իր կեանքի վերջին շունչը։ Չէ որ հանգուցեալը իր մահվան վերջին րոպէներին ամեն դեմ յայտնում է իր շրջապատողներին թէ՝ «կտակ» պիէսի այս-ինչ տեղում պէտք է այս ինչ ուղղումները անեն։

Դարձնելով մայրենի բեմի՝ հայ թատրոնի յիշատակելի, այդպիսով մենք ամենաաւելի կերպով յաւերժացրած կը լինենք հանգուցեալի յիշատակը և կատարած մի գործ, որը ամենից շատ արժանավայել է մեր մեծ դրամատուրգ՝ պատկառելի Գաբրիէլ Սունդուկեանին։

Ա. Նազարէթեան

ԳԱԲՐԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆ

(Կենսագրական տեղեկութիւններ)

Գաբ. Սունդուկեանը ծնվել է Թիֆլիսում 1825 թ. յունիսի 29-ին, Թիֆլիսի հին մօկալաքների մի ընտանիքում։ Մանուկ հասակում նա ընդունվեց և 7 տարի ամբողջ մնաց ու կրթվեց յայտնի հայագէտ Շահան Զրպետի տանը։ Շահան Զրպետը և իր աժուրինը, որ ֆրանսուհի էր, Պարիզից եկած, սովորեցրին նրան ֆրանսերէն և եւրոպական կրթութեան հիմքը դրին նրա մէջ։ Ապա, 1838 թ. նա մտաւ Ցակոբ և Դաւիթ եղբարք Արզանօվների ազնուական պանսիօնը, ուր մնաց մինչև 1840 թ. և սովորեց ռուսերէն, հայերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, լատիներէն, վրացերէն։ Դրանից յետոյ, 1840 թ. նա մտաւ Թիֆլիսի կլասիքական գիմնազիան, ուր աւարտեց ուսումը 1846-ին և մտաւ Պետերբուրգի համալսարանի պատմական-ֆիլիսոֆական ֆակուլտէտի արեւելեան բանասիրական ճիւղը, ուր սովորեց արաբերէն, պարսկերէն, թիւրքերէն, հայերէն, վրացերէն, Արևելքի պատմութիւն և աշխարհագրութիւն։ Այդտեղ աւարտելով իր բարձր ուսումը 1840 թ., նա վերադարձաւ իր հայրենիքը Թիֆլիս և մտաւ պետական ծառայութեան մէջ, Կովկասի Փոխարքայի դիւանատան թարգմանի պաշտօնով։ Սակայն այդ պաշտօնում երկար չը մնաց. նրան ուղարկեցին Դերբենտ քաղաքը՝ իբրև առանձին յանձնարարութիւնների պաշտօնեայ տեղական քաղաքապետի մօտ։ Սակայն այդ աքսորավայրում քիչ մնաց, և նրան շուտով վերադարձրին Թիֆլիս, ուր պաշտօն ստացաւ հաղորդակցութեան ճանապարհների վարչութեան մէջ և ուր 50 տարի պաշտօն վարելուց յետոյ 1896 թ. հրաժարվեց և ստացաւ կենսաթոշակ՝ ծառայելով ամբողջ 56 տարի։

Շահան Զրպետի տանը ստացած կրթութիւնը նրա մէջ մնուցել էր եւրոպական դաստիարակութիւն և սէր դէպի մայրենի գրականութիւնը, դէպի հայ ժողովուրդը։

Սունդուկեանի առաջին թատրոնական գրուածքն եղաւ «Գիշերվան սաբրը խէր է» փոքրիկ զուարճական կատակերգութիւնը, որ ներկայացվեց Թիֆլիսի հայ բեմի վրա 1865 թ. և ուր ամուսնական հարցն է շոշափվում, թէև ոչ խոր կերպով։ Բայց հէնց այդ փոքրիկ կատակերգութիւնը երիտասարդ գրողի մէջ տաղանդաւոր ապագայի յոյս էր խոստանում։ Այդ յոյսը զօրեղացաւ, երբ լոյս տեսաւ 1866 թ. նրա երկրորդ բեմական գրուածքը՝ «Խաթաբալան», ուր արդէն դուրս էին բերված մշակված տիպեր, ինչպէս հարուստ վաճառական Զամբախովը, արտաքուստ կեղծաւոր փարիսեցու, կեղծաւոր հաւատացեալի և ներքուստ՝ խաբեբայի տիպը։ Ապա լոյս է տեսնում Սունդուկեանի երրորդ գրուածքը՝ «Օսկան Պետրովիչը էն կենքումը» փոքր և թոյլ կատակերգութիւնը, որի մէջ նկարագրված է գժտիքը։ Դրան հետևում է «Եալի մէկ զոհ» մեծ կոմեդիան, որ առաջին անգամ ներկայացրեց 1870 թ. և որի նիւթն էր կազմում ժամանակակից կենսական հարցերից մինը՝ կռիւ հին սերնդի բռնապետութեան և հայրերի բռնապետութեան դէմ։ Միայն հետևեալ տարին, այն է 1871 թ. ապրիլի 30-ին, ներկայացվեց Գ. Սունդուկեանի գլուխ-գործոցը կազմող և կլասիք պիէսը՝ «Պէպօն», որ միայնակ բաւական էր անմահացնել նրա անունը դրամատիկական գրականութեան մէջ։ Ցանձին ձկնորս Պէպօյի՝ նա պատկերացրեց մաքուր, հալալ, պատուաւոր, չաքքաշ հայ ժողովուրդը։ Այդ պիէսը թարգմանված է վրացերէն, ռուսերէն, թուրքերէն։ Եւ որովհետև յանձին «Պէպօյի» նա նկարագրել է, մարմնացրել է հայ հալալ ժողովուրդը, որին խաբել են, որի իրաւունքը մոռացել են, հաշա են կոխել, ուսաք և հեղինակը իր կտակի մէջ պատուիրում է արձան կանգնեցնել այդ մեծ հերոսին—հայ ժողովրդին, Պէպօյին, որ ձեռքին բռնած ունի Արութինի տուած բարթը, և արձանի վրա քանդակել այս խօսքերը. «Էս քու կոտրած ծիրքով չի՞ս զրի՞...»։

Այդ հռչակաւոր կլասիքական գրուածքից յետոյ Սունդուկեանը տուեց մայրենի բեմին դարձեալ երեք պիէսներ՝ 1) «Քանդած օջախը» (1883 թ.), 2) «Ամուսիններ» (1898 թ.) ու 3) «Կտակ» պիէսան (1911 թ.), որը եղաւ նրա վերջին գործը։

ԳԱԲՐԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Խմբագրութիւնս յարմար գտաւ մեծ ծերունու կտակը, ուղղված «Մշակին» և գրված Թիֆլիսի բարբառով, վերածել գրական լեզուի և նորից տպել «Մշակի» այս համարում, դիւրութիւն տալու համար արտասահմանեան հայութեանը՝ ծանօթանալու հանգուցեալի վերջին կամքի հետ։

Տեղական թերթերում, գլխաւորապէս «Սուրհանդակ» թերթում, հաղորդված մի քանի լուրեր Գ. Սունդուկեանի մահվան առիթով՝ ճիշդ չեն։

Չէ կազմված թաղման ոչ մի կարգադրիչ յանձնաժողով, հետևաբար և ոչ մի կարգադրիչ յանձնաժողով Սունդուկեանի մահվան լուրը հեռագիրներով չէ տարածել բոլոր հայաբնակ վայրերը։ Հանգուցեալի կամքը լինելով հեռու մնալ որևէ հանդամանքից, որ կարող է շուք և փայլ ընծայել յուղարկաւորութեան, անյարմար է նկատվել թաղման կարգադրիչ յանձնաժողով կազմել. միայն հանգուցեալի ընտանիքը խնդրել է տան ամենամօտ բարեկամներ բժ. Բ. Նաւասարդեանին և Ց. Սպէնդիարեանին՝ անել անհրաժեշտ կարգադրութիւնները։ Մի քանի հեռաւոր կենտրոններ—ինչպէս Կ. Պոլիս, Եգիպտոս, Ամերիկա, Լօնդոն, Պարիզ—ուղարկվել են մանաւոր հեռագիրներ բժ. Բ. Նաւասարդեանի և «Մշակի» խմբագրութեան կողմից։

Համաձայն հանգուցեալի արտայայտած որոշ կամքին, յուղարկաւորութեան հանդէսը բնակարանից՝ Վանքի եկեղեցին և այդտեղից դէպի գերեզման լինելու է ուղեկցութեամբ ծխատէր տէր-Եղնիկ աւագքահանայի։ Իսկ եթէ ուրիշ հոգևորականներ ցանկանան յարգել հանգուցեալի յիշատակը, նրանք կարող միանալ յուղարկաւոր հասարակութեան՝ առանց փիլոնի և շուրջարի։

«Մշակի» Յօբելեանական Ցանձնաժողովը ամսիս 18-ին, գումարվելով «Մշակի» խմբագրատանը և յոտնկայս յարգելով իր նախագահի յիշատակը, որոշեց ի յարգանս հանգուցեալի թողնել նրա նախագահական աթոռը բաց և չընտրել այլ նախագահ։

Հանգուցեալ Գաբրիէլ Սունդուկեանը յայտնել է իր ընտանիքին իր կամքը, որ իր վերջին հեղինակութիւն «Համալի մասալահաթները» գրքի ամբողջ արդիւնքը յատկացվի «Մշակի» զարգացման համար որոշված ֆոնդին։

Տիգրան Նազարեան երէկ ուղարկեց արտասահման կլիշէներ պատրաստելու Գաբրիէլ Սունդուկեանի շուրջ անհամար պատկերներ, որ հանգուցեալի այրին և զաւակները սիրալիր յանձնեցին նրան։ Այդ մեծ ժողովածուի մէջ է Գ. Սունդուկեանը զանազան տարիներում, զանազան շրջաններում, խմբերում, ուսանողական կեանքը և այլն և այլն։ Լոյս է տեսնելու Գ. Սունդուկեանի մահվան քառասունքին «Տարազ» յատուկ արմանախ, ամբողջովին նուիրված նահապետ դրամատուրգին։ Վերջին տարիներս մանաւանդ Գաբրիէլ Սունդուկեանը ոգևորված Տ. Նազարեանի գործունէութեամբ՝ շատ յաճախ այցելում էր ցերեկները նրա սալօնը, ուր հանդիպում էր օտարազգի գրականագէտների և արտիստների։ Դեռ մահվանից ուղիղ հինգ օր առաջ Տ. Նազարեանին յայտնել էր, որ պիտի մօտ օրերս տանի և նրան ցոյց տայ իր ծնված տունը և այն տունը, ուր ինքը մեծացել է։

Թիֆլիսի քաղաքային ուղղավան որոշել էր արծաթէ պակ դնել Գ. Սունդուկեանի դագաղի վրա, սակայն, յարգելով հանգուցեալի կամքը՝ պակներ չը դնել, կրկին որոշումն կայացրեց պակի փոխարէն նշանակել կամ մրցանակ դրամատիկական գրուածքի համար և կամ մի թոշակաւոր պահել Դրամատիկական Կուրսերում։ Այս որոշումը կենթարկվի դումայի քննութեան և հաստատութեան։

Հայ Դրամատիկական Ընկերութեան վարչութիւնը Գ. Սունդուկեանի մահվան առիթով ունեցաւ արտակարգ վարչական նիստ և որոշեց ամսիս 21-ին, չորեքշաբթի օր, երեկոյեան ժամը 7½-ին Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան դահլիճում կազմել խորհրդակցական ժողով՝ ներկայութեամբ Ընկերութեան անդամների, կողմնակի անձանց, այլ և այլ հասարակութիւնների, նաև խմբագրութիւնների ներկայացուցիչների՝ քննութեան առնելու այն հարցը, թէ ինչ ձևով պէտք է յաւերժացնել մեր մեծ դրամատուրգ Գ. Սունդուկեանի յիշատակը։ Առանձին հրաւէրներ չեն ուղարկվելու։

Ժողովրդական ներկայացումներ կազմակերպող Հայկական Սեկցիայի վարչութիւնը Գ. Սունդուկեանի մահվան առիթով որոշեց Ժողովրդական Տան դահլիճում կախել Գ. Սունդուկեանի մեծադիր պատկերը և ամսիս 28-ին հերթական հայկական ներկայացումը նուիրել հանգուցեալի յիշատակին և ներկայացնել «Խաթաբալա» կոմեդիան։

ԳԱԲՐԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆԻ ՄԱՀՎԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Ցաւակցական հեռագիրներ

Թէ հանգուցեալի ընտանիքը և թէ «Մշակի» խմբագրութիւնը ստանում են հետզհետէ ցաւակցական հեռագիրներ։

Առաջին ցաւակցական հեռագիրները ստացվել են Մոսկվայից, Իշխան Սումբատովից և տ. Եաբլօչկինայից։

* * *

Մոսկվա, 17 մարտի

Խորապէս ցնցված եմ հայկական մեծ դրամատուրգի մահվամբ. ընդունեցէք իմ անկեղծ ցաւակցութիւնս ձեզ հասած ծանր վշտի մէջ։ Իշխան—Իշխան Սումբատով

Մոսկվա, 17 մարտի

Ընդունեցէք իմ խորին համակրութիւնս ձեր վշտին։ Եաբլօչկինա

Բագու, 18 մարտի

Դառնապէս ողբում եմ մայրենի բեմական գրականութեան հօր՝ Գաբրիէլ Սունդուկեանի կորուստը։ Հրաչեայ

Մոսկվա, 18 մարտի

Կսկիծ և յարգանք յիշատակին Սունդուկեանի՝ հօր ճնշված աշխատանքի։ Սիրանոյշ

Մոսկվա, 18 մարտի

Լաղարեան ճեմարանը յայտնում է խորին ցաւակցութիւն տաղանդաւոր դրամատուրգ յարգելի Գաբրիէլ Նիկիտիչի մահվան առիթով։ Վերատեսուչ Գեղուլինով

Մոսկվա, 17 մարտի

Ընդունեցէք իմ խորին համակրութիւնս ձեր վշտին։ Եաբլօչկինա

Բագու, 18 մարտի

Դառնապէս ողբում եմ մայրենի բեմական գրականութեան հօր՝ Գաբրիէլ Սունդուկեանի կորուստը։ Հրաչեայ

Մոսկվա, 18 մարտի

Կսկիծ և յարգանք յիշատակին Սունդուկեանի՝ հօր ճնշված աշխատանքի։ Սիրանոյշ

Մոսկվա, 18 մարտի

Լաղարեան ճեմարանը յայտնում է խորին ցաւակցութիւն տաղանդաւոր դրամատուրգ յարգելի Գաբրիէլ Նիկիտիչի մահվան առիթով։ Վերատեսուչ Գեղուլինով

Պետերբուրգ, 18 մարտի

Ռուսական սուրբ սինոդը ընդունել է Ռուսաստանի Ազգային Ժողովի Ուսումնական Նախարարության առաջարկությունը՝ հանելու հոգևորականներին ուսումնարանների ուսուցիչների պաշտոնից։ Հայ հոգևորականներ չեն եղել։

Հայտնի է, որ Ռուսաստանի Ազգային Ժողովի ուսումնական հանձնաժողովը հրաժարվեց ընդունել հոգևորականներին ուսուցիչ։ Հայտնի է, որ Ռուսաստանի Ազգային Ժողովի ուսումնական հանձնաժողովը հրաժարվեց ընդունել հոգևորականներին ուսուցիչ։

ԳԱՂԹԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ն. Հակոբյան

Մարտի 14-ին Փիլիպոս Սուլթանը ստորագրեց հրամանագիր, որով Սեբաստիայի նահանգի Գարմիրի գավառի Գարմիր գյուղի 1908 թ. Փիլիպոս Սուլթանի ամուսնությունը

НАСТОЯЩІЙ ТОЛЬКО ВЪ ЗАГРАНИЧНОЙ УПАКОВКѢ СЪ ТАКОЙ МАРКОЙ

КАКАО ВАНЪ-ГУТЕНА

ИЗБѢГАТЬ ПОДДѢЛОКЪ. ЕДИНСТВЕННЫЕ ФАБРИКАНТЫ C. J. Van Houten & Zoon Weesp (Голландія).

(М. 13657)

8—4

Главный складъ у Торговаго Дома Гебертъ фонъ ШВАРЦТАЛЬ и К-о, Одесса.

շուրջը։ Շատ ստիպեցին գեղջկուհուն, որ նա յայտնէր, թէ ում հետ է կենացել։ Վերջապէս նա խոստովանվեց, թէ կենակցում էր մի օձի հետ, որ լոյս էր ընկնում գիշերները նրա մօտ՝ «մարդկային կերպարանքով։ Մի ծակ փորեցին սառոյցների մէջ ու հանդիսապէս ցած թողին ջրումը թաղուառ էակին։ Դրանից յետոյ երեսները խաչակնքեցին ու հանգստացած՝ գնացին իրանց տները։

◆ *Իսկական չքաւոր ուսուցիչ։*—Մօտ օրերս Մոսկվայի առաջ թերթերի յայտարարութիւններում կարդացվում էր. «Հարկաւոր է բեպետիտոր՝ պարապելու համար մի փոքրիկ աղջի հետ, օրը երեք ժամ։ Վարձատրութիւնը՝ ամիսը 4 ր. 50 կ.»։ Տրված հասցէի համաձայն, հետեւեալ օրը գնաց մի չքաւոր բեպետիտոր։ Նրա զարմանքին չափ չը կար, երբ իրան գտաւ շատ շքեղ մի տան առջեւ։ Նրան ուղղակի այնպէս թաց, թէ ծաղրում են իրան։ Տան տէրը շատ հարուստ մարդ էր ու համալսարանական կրթութեան տէր։ Այս հանգամանքը աւելի ապշեցրեց բեպետիտորին. ու մինչդեռ նա կանգնած՝ շփոթվել էր, տեսնելով շքեղ կահաւորանքը, ներս մտաւ տան տէրը։ «Դուք առաջինը և, ըստ երեւոյթին, միակն էք, որ արձագանք տուիք իմ յայտարարութեանը, որ, երևի, զարմացրեց ձեզ։ Պարտք եմ համարում յայտնել ձեզ, որ առաջարկելով այդպիսի ինչին վարձատրութիւն՝ ես ունէի մի նպատակ,—գտնել իսկական չքաւոր մարդ։ Հիմա ես պէտք է յայտնեմ ձեզ, որ իսկական վարձը լինելու է ամիսը 75 ր., դուք կը գաք իմ տունը իմ կառքով, և յոյս ունեմ, որ չէք մերժի ճաշել մեզ հետ»։

◆ «*Պանտագրուէլ*»։—Պարիզից յայտնում են, որ Անատոլ Ֆրանսը փոխել է «Pantagruel»-ը և շինել երկու գործողութեամբ կատակերգութիւն, որի սիւժէտը, երկու խօսքով, հետեւեալն է. ամուսինը կնոջ շատախօսութիւնից յոգնած՝ խնդրում է բժշկին համբացնել նրան։ Բժիշկը նրան առաջարկում է ուրիշ ելք. «Ես ձեզ կը խլացնեմ»։ Պացիէնտը խլացաւ ու «չի կարողանում լսել», թէ ինչ է պահանջում բժիշկը իբրև հօնորար։

◆ «*Կենդանի դիակ*»։—Պարիզից գրում են. «Ցայտնի երաժշտագրող Բավիէ Լերուն Լ. Տոլստոյի «Կենդանի դիակը» շինել է օպերա, որ շուտով կը դրվի Պարիզի մեծ թատրոններից մէկի բեմի վրա»։

◆ *Այվազովսկու նկարները.*— Թէոդոսիայի քաղաքային դուման որոշել է վերցնել հնագիտական ընկերութեան տեղական մուզէյից Այվազովսկու՝ 70-ական թվականների հինգ լաւագոյն նկարները, որոնք պահվում էին խոնաւ ու ցուրտ տեղում։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեան գործի դատավճիռը սենատը կը կարդայ Զատկից անմիջապէս յետոյ։

◆ Ցամաք կերպով խօսում են, որ ներքին գործերի մինիստր Մակարովը արձակուրդից յետոյ այլևս չի վերադառնալու իր պաշտօնին։

◆ Առևտրի ու արդիւնաբերութեան մինիստրութիւնը վճռել է արևելեան լեզուների դասաւանդում մտցնել բոլոր առևտրական սահմանակից դպրոցներում։

◆ Ռուսաց արտաքին գործերի մինիստրի պաշտօնի համար ի թիւս այլոց տրվում է Լօնդօնի դեսպան Բենկենդորֆի անունը։

◆ Կոկովցեվը Սազօնովի կազմած խնճոյքի ժամանակ մտերմաբար խօսել է արտաքին գործերի մինիստրի հետ և այդպիսով ցրել է այն կասկածները, թէ լուրջ տարաձայնութիւն է ծագել նրա և Սազօնովի միջև։

◆ Կիէվում սպանված պատանի Իւշչինսկիի գործը վարող դատարանի նախագահին պատուիրված է թոյլ չը տալ ոչ դատախազին և ոչ պաշտպաններին դատավարութեան ժամանակ հրէաներին մեղադրել ըիտուալ սպանութիւնների մէջ։

◆ Կիէվում Իւշչինսկիի գործի առիթով մղվում է հակահրէական ջարդային ագիտացիա։ Նահանգապետը հրէաների պատգամաւորութեանը հանդէսացրեց, թէ ամեն նախազգուշական միջոցներ ձեռք առնված են։

◆ Սենատը անհետևանք թողեց Պուրիշկեվիչի գանգատը Բեսարաբիայի ազնուականութեան ժողովի դէմ, որ նրան արտաքսել է Բեսարաբիայի ազնուականութեան միջից՝ պարագլուխ Կրուպէչնակիին վիրաւորելուն համար։

◆ Կովկասի Փոխարքան մահվան դատապարտված հինգ թուրքերի մահապատիժը փոխարինեց տաժանակիր աշխատանքներով մէկին ցմահ, երկուսին 15, և երկուսին 10 տարով։

◆ Կազէտները 4-րդ Պետական Դումայի ընտրութիւնների առիթով բլոկ են կազմում անկուսակցական առաջադիմականների հետ։

◆ Պապի առողջական դրութիւնը վտանգաւոր է։

◆ Անգլիական և ռուսական դեսպանները Թէհրանում շնորհակալութիւն յայտնեցին պարսից կառավարութեանը անգլօ-ռուսական նօտան ընդունելուն համար։

◆ Եփրեմի զօրամասը ներկայումս գտնվում է Թէհրանից 7 վերստ հեռաւորութեան վրա։ Եփրեմը մեկնեց անձամբ քննելու Մազանդարանի ընտկիչների գանգատները իր զօրամասի դէմ ուղղված։

◆ Պետերբուրգ մեկնեց ծպտեալ կերպով Շուա-ուս-Սալթանէն՝ որպէսզի կարգաւորի իր գրաւված կալուածքների հարցը։

◆ Օդեսայից շահի կինը դիմեց պարսից պետական խնամակալ Նասրուլ-Միւլքին, որպէսզի վերջինս թոյլ տայ նախկին շահի կնոջը՝ գնալու Թէհրան և տեսնելու իր զաւակին, այսինքն ներկայ պատանի շահին։ Խնդիրը մերժվեց։

◆ Ռուսաց հիւպատոսի կարգադրութեամբ՝ Մեշէդի ազգաբնակութիւնը զինաթափ է լինում։

◆ Կ. Պոլսից ստացված տեղեկութիւնները նոյնպէս ցոյց են տալիս, որ մինչև օրս Բ. Դուռը չէ կարգադրել յետ կանչել թիւրքաց զօրքերը Ուրմիայի շրջանից։

◆ Կ. Պոլսում նոր դեսպան նշանակված Գիրսը ձգտելու է ընդհանուր գծերով ըստ հնարաւորութեան լաւագոյն սերտ ու բարեկամական կապեր հաստատել Ռուսաստանի և Թիւրքիայի միջև։ Ամեն չանք գործադրելով պահպանելու Մերձաւոր Արևելքում status quo-ն, Գիրսը միևնոյն ժամանակ հաստատ պաշտպանելու է ռուսական շահերը։ Նա հետևելու չէ որևէ «սեփական» քաղաքականութեան (իմա Զարիկօվին) և, ցոյց չը տալով աւելորդ ինքնուրոյնութիւն, ղեկավարվելու է դիպլոմատիական վարչութեան պատուէրներով։

◆ Նախկին սուլթան Աբդիւլ-Համիդին Սալօնիկից գաղտնի կերպով տեղափոխել են Կ. Պոլիս։

◆ Արտակարգ պահպանութիւն է նշանակված չինական կայսրի անձի ապահովութեան վրա, որովհետև ըէակցիօներները վճռել են յափշտակել նրան։

◆ Որոշակի խօսում են, որ Եապոնիան մեծ պետութիւնների հետ բանակցութիւն է վարում միացեալ ոյժերով ճնշելու անիշխանութիւնը Չինաստանում։

◆ Ֆրանսիացիները Տեանցին-Ցինվանդաս երկաթուղու մօտերը բռնեցին 27 չին կողոպտիչների և գնդակահարեցին։ Վայրենաբուն բողոքեց։

◆ Եթէ չինական նոր կառավարութիւնը անկարողանայ իր սեփական ոյժերով ճնշել օտարազգիների դէմ ուղղված յուզմունքները, այն ժամանակ Անգլիան, Ամերիկան, Գերմանիան և Ֆրանսիան, համաձայն միացեալ որոշման, Չինաստան են մտցնելու կարևոր քանակութեամբ զօրք։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.
17 մարտի

ՎԷՐՆԻ։ Երկրաշարժը ընդմիջումներով շարունակվում է։

ԵԻՊԱՏՕՐԻԱ։ Սկսվել են Եւպատորիա-Սիմֆէրօպոլ երկաթուղու նախնական հետախուզական աշխատանքները։

ՄԻԼԱՆ։ Արագ գնացքի խորտակման ժամանակ Մէլցօ կայարանի մօտերը սպանվեցին երկու, վիրաւորվեցին շատ մարդ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Վախճանվեց աւագ-արարողապետ կոմս Գէնդրիկովը։

Քաղաքապետը 250 ր. տուգանքի ենթարկեց «Պետ. Ցայտունգի» խմբագրին։

Ներքին գործերի մինիստրը, իրան վերապահելով մինիստրութեան ընդհանուր ղեկավարութիւնը, մեկնեց արձակուրդով։

Վախճանվեց կանանց փոխադարձ օգնութեան ընկերութեան փոխնախագահուհի Ֆիլոսոֆ Ֆօվան 79 տարեկան հասակում։

ՄՕՍԿՎԱ։ Եօթ կողոպտիչներ ոստիկանական զգեստներով մտան մի պահեստատերոջ մօտ և խուզարկելու պատրուակով յափշտակեցին 5000 ր. դրամ ու իրեր և անյայտացան։

18 մարտի

ԿՎԻՏՕ։ Եկվադոր նահանգի նախագահ ընտրվեց գեներալ Պլացը։

ՆՈՎՈՉԵՐԿԱՍԿ։ Զինված յարձակում կատարվեց Անդրի հանքի վրա։ Հրացանաձգութեան ժամանակ վիրաւորվեցին 4 մարդ։ Կռուի ժամանակ պայթեցին ռումբեր։ Փոքրերը չը յափշտակվեցին։

ՍԷՎԱՍՏՕՊՕԼ։ Ծովային մինիստրը մեկնեց Նիկոլայեւ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Հողային բարեկարգութիւնների բաժնի կառավարիչ իշխան Մասալսկին մեկնեց Անդրկովկաս բամբակագործութեան համար ուղղիչ աշխատանքների հետ ծանօթանալու նպատակով։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Ռուսական առևտրական կոմիտէտը և ռուսական արդիւնաբերութեան ու առևտրի ներկայացուցիչները նախկին դեսպան Զարիկովին մատուցին ուղերձ շնորհակալութեամբ առ Թիւրքիայի ռուսական առևտրական շահերը ցոյց տուած հոգատար վերաբերմունքի համար։

Խմբագիր՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Եղեցկութիւնը բարձր կատարելութեան է հասած

№4711 ՎԱՐԴԻ ԲԻՒՐԵՂԵԱՅ ՍԱՊՈՆԸ

երեսի կաշուն և գոյնին տալիս է այն քնքշութիւնը, վարթութիւնը և առաձգականութիւնը, որոնք հատուկ են ամենաբարձր զգեցկութեան իսկական նշաններին։ Գնորը 25 կոպ.։ Կայ ամենուրեք։

Ֆերդ. Միլգենս պարֆիւմէրիա № 4711

Կէօլն-Ռէյնի վրա։ Ռիդա։ հիմնված 1792 թ.։

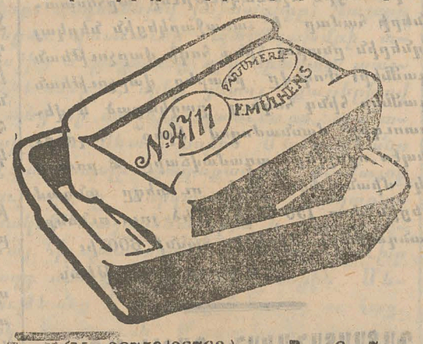

(М. 28759/28782) 8—7

ՅԻՒԱՆԴՆԵՐ,
ԶԳՈՒՇԱՑԷՔ ԿԵՂԾԻՔՆԵՐԻՑ!

Երևան են եկել մեր Սպէրմինի սակաւարժէք նմանողութիւնները, որոնք ըստ ազգեցութեան ոչ մի առնչութիւն չունեն մերինի հետ, և դեռ յաճախ նրանք պարունակում են իրանց մէջ առողջութեան համար վնասակար նիւթեր։

Նեվրասթենիայի, սեռական թուլութեան, զառամութեան, իսէրիկայի, նեվրալգիայի, սակաւարիւնութեան, թոքախտի, սիֆիլիսի, սնդիկային բժկութեան հետեւանքների, աչի հիւանդութիւնների (չաղութիւն, սրտի պնդախտութիւն, սրտի բաբախում, պէրէբոյ, միօկարդիտ), զարկերակի կարծրացումի, պիսոհոլիզմի, ողնաշարի հիւանդութեան, կաթուածների, հիւանդութիւններից առաջացած թուլութեան, յոգնածութեան և այլ հիւանդութիւնների ժամանակ միայն Սպէրմին-Պելի գործածութիւնը կարելի է հասնել այն փայլուն հետևանքներին, որոնց մասին [illegible] են ամբողջ աշխարհի յայտնի գիտնականների և բժիշկների [illegible] թիւններ։ Հարկաւոր է ուշադրութիւն դարձնել

ՍՊԷՐՄԻՆ-ՊԵԼԻ

անուան վրա և հեռու մնալ զանազան անուններով երևան եկող բոլոր մահաբեր և հեղուկներից, որոնց սակաւարժէք, համար հրատ. ունենք առանձին բրոշիւր, որն ուղ. է ձրի՝ Սպերմինի մասին հոգած նոր գրական. հետ միասին։

(П. 1265) 12—8

ՆՈՐ ԳԻՐՔ
Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆԻ
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
I հատոր. Հրատ. „ՊԱՆԹԷՈՆԻ“
Գինն է 1 ռուբ.
Դիմել գրավաճառներին կամ Москва, Оружейный пер. д. Ганшина, кв. 15. П. Макинціану.
(о. м.) 148. 10—7

ԲԺԻՇԿ
Ց. ՄԵԼԻՔ-ՆՈՒՐԱՐԵԱՆ
(ՏԷՐ-ՄՈՎՍԻՍԵԱՆ)
Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւնները
(Մասնագիտ. ԹՈՔԵՐԻ հիւանդութիւնները)
Ընդունե- (առաւօտեան ժ. 12—1-ը։
լութիւնը (երեկոյեան ժ. 4—6-ը։
Բէրուտօվսկայա, № 66.
(շ.հ.) 130. 100—82

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ
Մասնագէտ սիֆիլիս (ՑՕՑ), միզասեռական վենեռական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Էլեկտրաբուժութիւն։
Ընդունե- (12½—2 ժ. ցերեկվայ։
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.
Սօլօլակ, Բէրուտօվսկայա, № 33 (անկիւն Պասկէվիչի փողոցի)։ Տելեֆոն № 1175.
(հ. հ.) 888. 100—80

ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ ՏՆԵՐ
Նիկոլաեվսկայա փողոցի վրա՝ № 37, Տուրգենեվսկայա փող. վրա՝ № 2 և 4, Ամալսկայա փող. վրա՝ № 55, Պետրոսկայա փող. վրա՝ № 3։ Ծախվում են նաև՝ ԿԷՐԱԿՆԵՐ—Մետիսում և Ուրմանսի բարի մօտ, ԱՇԳԻՒ—Կասպի կայարանի մօտ, և 10 ԴԵՍ. ՀՈՂ ու ՄԻ ՏՈՒՆ—գօղօրում։ Ամեն օր դիմել առաւ. ժամը 9—12-ը „Օրիանց“ հիւրանոցը № 11.
(о.м.) 147. 10—6

ՔԱՄԱԼՅԱՆՑ Ա.-ի
Նոր լոյս տեսած գրքոյկները.
«Վէրք Հայաստանի» գրքի գոհարներից, գինը 10 կոպ.։ «Սիրտ» գրքից «Ծնողների նամակները որդուն», 15 կոպ., հեղինակի պատկերով։ Դիմել Թիֆլիսի գրախանութներին, ու վաճառվում են նրա միւս գրքերը.—«Ծովինար», 25 կ., «Շէն Թագաւոր», 25 կ., «Երկու աղբերաց», 30 կ., «Ատուած աղքատի կերպով», 20 կ., «Հէքեաթներ», 30 կ., «Երկու զրոյց», 30 կ., «Անմեռ աշխարհ», 8 կ., «Գալ ափոս», 12 կ., «Ազգային առակներ», 30 կ., «Սրտաշահ բաներ», 20 կ., «Մերերի զրոյցներ», 20 կ., «Ատուծու դատաստան», 5 կ., «Ատուած չը ճանաչող», 10 կ., «Ժամանակը ոսկի», 40 կ., «Քաջ Ազապի», 25 կ., «Մասունցի Ցուշան», 30 կ., «Խուլ Խաչիկ», 25 կ., «Ժողովածու երկերի», 50 կ., «Վարդան ու Ղևոնդ», 30 կ., «Սիրտ» գրքից ինն պատմութիւն, 40 կ.։
Հեղինակի հասցէն՝ Մէքայէլեան փ. № 82.
(ա.о.) 177. 10—2

ՊԱՆՏ
ԽՕՍՈՂ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, ՍԱԿԱՅՑ
ԳՐԱՄՄՕՖՕՆԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
„ԱՄՈՒՐ“
ՄԵՔԵՆԱՆԵՐՆ ԵՆ ՄԻԱՑՆԻՍԿԱԿԱՆԸ։
ԳՆԵԼՈՎ ԳՐԱՄՄՕՖՕՆ
ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ
աշխարհիս ամենալաւ գրամմօֆօնային պլաստինկաներ
„ԳՐՈՂ ԱՄՈՒՐ“
բոլորովին նոր գրութիւններ, յայտնի ՀԱՅԵՐԳԻՉՆԵՐԻ կատարումներից կազմված։
ОБЩЕСТВО ГРАММОФОНЪ СЪ ОГР. ОТВ.
ԹԻՖԼԻՍ, Գոլովինսկի պր. 9, „ՕՐԻԱՆՑ“ հիւրանոցի ներքեւ։
(Ե.կ.) 1161. 3—3

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.